

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ו.

עין משפט
נר מצוה

(א) נעיל ג: לקמן כח: לא:
מח: (ב) לקמן יט: א:
א נקודשין ה: כח: וי"ג:
(ד) לקמן ג: (ה) ויש
מח"ל, (ו) ודף ג: ד"ה
משורר, (ז) ז"ל דפריש, (ח)
(ט) ז"ל המגלגל, (י) ויש
במסופות ד"ה שר"ג, (יא) ז"ל
מקי,

גליון הש"ס

תום ד"ה מה לבור שכן
שלא ברשות דאפי' עשאו
ברשות ע"י לקמן כח ע"ג
מופ' ד"ה ה"מ:

מוסף רש"י

כולם מבור למדנו. כל
תקלה בור הוא ואפי' דלא
הפקי (וע"ז ב.), כל אלו
שאמרו. הממס מותרין
לקלקל כרה"י, ואלו הן
פותרין ביבוחיהן. לקלה
שופקן שלחן כרה"י, ו'
צב לטרם תקלה שופקן
של מי שממס הית לה"ר
(לקמן ל.).

רבינו הנגאל

לאיתויי ליחכה נירו
וסכסכה אבנו. ס"ס הצד
השוה שבהן בור. לאיתויי
מאי, אמ' אביי לאיתויי
אבנו וסכנו ומשאו
שהניחן בראש הגג ונפלו
ברוח מצויה והזיקו בתר
דנייח. אבל בהדי קאזולי
נזקי לא איצטרך ליה
דנייח אש, אלא אפי' בתר
דנייח. רבא אמר לאיתויי
בור המתגלגל כו'. רב
דא בר אבהא אמ'
לאיתויי הא דתייב כל
אלו שאמרו פותרין
ביבוחיהן וגורפין
מערותיהן בימות החמה
אין להן רשות, בימות
הגשמים אפי' שיש להן
רשות אם הזיקו חייב
שלם. ומקום חלוקת רב
ושמואל כבר פירשנוהו
למעלה.

לאסויי ליחכה נירו. שאם ליחכה האש חרישמו של חצירו או סכסכה
אבנו חייב. בצבנים שייך לשון סכסוך שלא נשרפו לגמרי אלא
סכסכה ונדבקה האש בהן וסכסכה מעט כדאמרין (חולין דף י"ז):
גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מצ' לדדין לגמרי.

לאתויי ליחכה נירו וסכסכה אבנו: הצד
השוה שבהן: לאתויי מאי אמר אביי בלאתויי
אבנו סבינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו
ברוח מצויה והזיקו היכי דמי אי בהדי דקא
אזלי קא מזקי היינו אש מאי שנא אש דכה
אחר מעורב בו וממוגד ושמירתו עליך הני גמי
כה אחר מעורב בהן וממוגד ושמירתו עליך
ואלא בתר דנייחוי אי דאפקרינהו בין לרב
בין לשמואל היינו בור מאי שנא בור שכן
תחילת עשייתו לנזק וממוגד ושמירתו עליך
הני גמי תחילת עשייתו לנזק וממוגד ושמירתו
עליך אלא דלא דאפקרינהו לשמואל (דאמר
יכולם מבורו למדנו היינו בור לעולם
דאפקרינהו ולא דמו לבור מה לבור שכן אין
כה אחר מעורב בו תאמר בהני שכח אחר
מעורב בהן אש תוכיח מה לאש שכן דרכו
לייך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין רבא אמר
לאתויי יבור' המתגלגל ברגלי אדם וברגלי
בהמה ה"ד אי דאפקרינהו בין לרב בין
לשמואל היינו בור מאי שנא בור שכן תחילת
עשייתו לנזק ושמירתו עליך הני גמי תחילת
עשייתו לנזק ושמירתו עליך אלא דלא
אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו
היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור
מה לבור שכן מעשיו גרמו לו תאמר בהני
שאין מעשיו גרמו לו שור יוכיח מה לשור
שכן דרכו לייך ולהזיק בור תוכיח ויחזר הדין
לא ראי זה כראי זה רב אדא בר אבהא אמר
לאתויי הא דתייב^ה כל אלו שאמרו פותרין
ביבוחיהן וגורפין מערותיהן בימות החמה
אין להם רשות בימות הגשמים יש להם רשות
אע"פ שברשות אם הזיקו חייבים לשלם היכי
דמי אי בהדי דקאזולי מזקי כחו הוא אלא
בתר דנייחוי היכי דמי אי דאפקרינהו בין
לרב בין לשמואל היינו בור מ"ש בור
דתחילת עשייתו לנזק וממוגד ושמירתו
עליך הני גמי תחילת עשייתו לנזק וממוגד
ושמירתו עליך אלא דלא דאפקרינהו לשמואל
דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור
לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור
שכן שלא ברשות תאמר בהני דברשות
שור

אי רב דאמר בור. לא גרסינן כדפירשנו לעיל: **מה** לבור שכן
אין כה אחר מעורב בו. למאי (דפריך ללא חשיב אש מעשיו
גרמו לו לפי שהרוח מסייע לו ה"מ למפרך הכא מה לבור שכן
מעשיו גרמו לו תאמר בצבנו וסכינו אלא לפי דפירכא שכן אין כה
אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא
ליכא למימר שור יוכיח אלא אש
גרידא ולקמן גבי צור המתגלגל פריך
מה לבור שכן מעשיו גרמו לו ללא
שייך התם שכן אין כה אחר מעורב
בו דהיכי נימא תאמר צור המתגלגל
שכן כה אחר מעורב בו דמשמע ללא
הו צור אלא על ידי כה אחר וזה
אינו שהרי נעשה צור צלא כה אחר
משמיעו כרה"ר: **לא**תויי בור
המתגלגל. בכל הספרים כתוב אי
צדי דקא אזלי קמוקי כמו הוא
ופירש הקונטרס ללא גסם ליה
וטעמא משום דאמרין לקמן בהנימח
(דף טו): אין דרכן של בני אדם
להצטונן צדרכים ובעל התקלה גמי
אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא
משום דחשיב כרוח מזליה והו אשו
ואין למוחקו צביל קך דלענין כדי
שלא ילכו כ"כ בחוקן שיתמו ויזיקו
דרכו להצטונן שפיר ולהכי פריך כחו
הוא ויתחייב המתגלגל הכל ולא צעל
התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטל
המכרה והלך לגביש כו' (לקמן ד' טו):
ופריך בגמרא (ד' טו.) וליחייב צעל
הגחלת נמי שהוא צעל התקלה היינו
משום דכלב לאו צר דעה הוא אכל
הכא (ה) המקלקל צר דעה הוא מדע
דאם הדליק אש וצא אחר ושרף טלית
חצירו או חפר צור וצא אחר ודחף
שור חצירו למוכו אין סברא שיתחייב
צעל הצור או צעל האש והמתגלגל
צרגלי צהמה אס הזיק צהדי דאזלי
יתחייבו צהמה צעל הצהמה וצעל
התקלה והא דאמרין לקמן שפרק
הפרה (ד' טו.) שור ולדס שדחמט
לצור לענין נזקין כולן חייבין דמשמע
אפילו צעל הצור כריך לומר דמיידי
אדם צלא כוונה דכיון דאין כוונה
כלל חייב צעל הצור כמו האדם והא
דאמרין (טו) לענין ד' דברים ודמי
ולדות אדם חייב הא ד' דברים
היינו נזק לער וריפוי וצבת אכל
צושמ אין חייב עד שיתכוין כדאמר
בסוזה (לקמן ד' טו.) ולא הו
כאדבעה דברים דלעיל דהתם לא
חשיב נזק והא דאמר (לקמן ג.):
לענין כופר ושלשים של צבד שור
חייב ז"ל דהיינו דוקא כוונה אע"ג

בור א מיי פ"ד מהל'
מקי ממון הלכה ח
סמג עשין סט טו"ע ח"מ
סי' תיח סעף ב:
מה ב ג מיי פ"ג
מהלכות מקי ממון
הלכה ב ג סמג עשין ע
טו"ע ח"מ סי' תיח סעף
א:
בור ד מיי שם טור ש"ע
שם סעף ג:
מה ה מיי שם הלכה יג
סמג שם טו"ע ח"מ
סי' תיח סעף ב:

צימות החמה אין להם רשות. מפני שהכרוז נאה והוא מקלקלו אכל צימות
הגשמים שהכרוזות מלוכלכות יש להן רשות: **ואע"פ שברשות.** ז"ד
משליכין אס הזיקו חייבין: כמו הוא. והיינו אדם ותנא ליה צממיתין:

תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הנזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתמז
והזיק כרה"י דחייב כדאמרין לקמן (דף יט.) (שייך לע"ז) ה"ג **הבורח** והאין שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מרשעים. וכן כתוב
בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אכל אותם דכתוב צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דצבאלא הזהירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפוטרו ממה שמוהירין אותו ולסתור: **אי** דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהנימח (ד' טו.)
דלכ"ע המפקיר נזקו לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דצבנן ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקן ולסתור
שלא יזיקו ועבר הזמן הו פושע והו כמפקיר (נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

ללא הו דומיא דלדס דצבאל צכוונה ליכא כופר ושלשים של צבד
כדאי' צשיליה שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' טו.): **מה** לבור שכן שרא
ברשות. *דאפילו עשאו ברשות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו
שלא ברשות: **תאמר** בהני דברשות שור יוכיח. וא"ת למ"ד
תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא ברשות הנזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתמז
והזיק כרה"י דחייב כדאמרין לקמן (דף יט.) (שייך לע"ז) ה"ג **הבורח** והאין שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מרשעים. וכן כתוב
בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אכל אותם דכתוב צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דצבאלא הזהירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפוטרו ממה שמוהירין אותו ולסתור: **אי** דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן בהנימח (ד' טו.)
דלכ"ע המפקיר נזקו לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דצבנן ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקן ולסתור
שלא יזיקו ועבר הזמן הו פושע והו כמפקיר (נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

היינו בור. לכאורה נראה דמיידי כשהזיקו כותל ואילן צשעת נפילה גופה ואפי' מלמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צהדי דקאזולי
קמוקי היינו אש ועוד דאי צהיק דלאחר נפילה מיידי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה
ליה למימני לקן ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקן כיון דצהיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דצור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין
יש לנו ללמד מבור דעדיף הו דיהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מזיק במקומו ונראה דצהיק דלאחר נפילה
נמי